

ДЕЯКІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЯТИВНОЇ ДІЇ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ НА ТЮТЮНОВІ ВИРОБИ В УКРАЇНІ У 2014-2017 РОКАХ

Тютюнопаління визнано епідемією глобального масштабу. Державна політика у сфері боротьби з тютюнопалінням забезпечує законодавче регулювання та впровадження ефективних заходів контролю над споживанням тютюну, серед яких акцизна політика розглядається як найефективніший засіб зменшення поширеності куріння. Регулююча спрямованість акцизного оподаткування тютюнової продукції знаходить відображення в економічному та соціальному векторах, що і зумовлює актуальність даного дослідження. Приведення структури і ставок акцизів на тютюнові вироби до загальноєвропейських норм є дієвим інструментом у питанні забезпечення зростання надходжень до бюджету та досягнення позитивних тенденцій у зміні показників медико-соціального характеру. Метою статті є аналіз соціальних та економічних результатів акцизного оподаткування тютюнових виробів в Україні у період 2014-2017 років з позиції наповненості держбюджету акцизними надходженнями, зменшення поширеності куріння серед населення України, дослідження структури курців і аналізу стану захворюваності та смертності від злоякісних новоутворень трахеї, бронхів, легень. Дослідження проведено з використанням статистичного методу розрахунку показників динамічних рядів (абсолютного приросту, темпу приросту) та аналізу відносних величин. Дослідженням встановлено, що за період 2014-2017 рр. підняття специфічної ставки на тютюнові вироби забезпечило зростання в 2,4 рази надходжень до Державного бюджету від оподаткування специфічною ставкою виробленої в Україні тютюнової продукції. Окрім того, встановлено позитивний вплив підняття акцизних ставок на соціальні параметри суспільного життя. За досліджуваній період чисельність курців скоротилась на 13,4%. Зафіксовано зменшення поширеності тютюнопаління серед населення зі стажем куріння 6-10 років на 25,06%. Рівень захворюваності на злоякісні новоутворення трахеї, бронхів, легень знизився на 3,86%, а показник смертності – на 3,56%. Проте встановлено зростання показника онкозахворюваності органів дихання жіночого населення на 2,84%. Наукова новизна полягає в оцінці таких медико-соціальних параметрів дії акцизного оподаткування тютюнової продукції, як рівень захворюваності та смертності від злоякісних новоутворень трахеї, бронхів, легень, які провокуються тривалим споживанням тютюну. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для вдосконалення комплексних заходів реалізації державної політики у сфері боротьби з тютюнопалінням. Подальші дослідження з даної тематики будуть спрямовані на аналіз результативності акцизної політики на тютюнові вироби у соціальній площині з розробкою заходів рекомендаційного характеру.

Ключові слова: акцизний податок, адвалорна ставка, специфічна ставка, тютюнові вироби, тютюнопаління, злоякісні новоутворення.

ВСТУП

Постановка проблеми. Згідно даних ВООЗ, вживання тютюну є основним чинником ризику передчасних смертей, якого можна уникнути та від якого щороку помирає понад 6 мільйонів людей у світі [1].

Україна в рамках дії конвенції Всесвітньої організації охорони здоров'я із боротьби проти тютюну, ратифікованої у 2006 році, реалізує державну політику у сфері протидії тютюнопаління, використовуючи ціннові (податкові) та нецінові інструменти [2].

Податкова політика щодо тютюнових виробів служить ефективним важелем у скороченні поширеності паління. Зростання ставки акцизу на пряму впливає на ціну тютюнової продукції і тим самим регулює її доступність для різних груп споживачів.

Серед нецінових методів боротьби з тютюнопалінням в Україні застосовано повну заборону реклами тютюнових виробів, заборону

поштучної реалізації тютюнових виробів, зобов'язано виробників тютюнових виробів розміщувати на пачках сигарет попередження про шкоду від куріння і можливі захворювання, заборонено куріння в громадських місцях, діє повна заборона куріння у закладах громадського харчування та у 2017 році запущено професійний сервіс з надання допомоги у припиненні куріння «Я киджаю курити!».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми акцизного оподаткування тютюнових виробів приділяється значна увага вітчизняних науковців. Питання впливу акцизного податку на розвиток ринку тютюнових виробів в Україні мало розгляд у дослідженнях І. І. Хлебнікової, А. К. Глушенко, Г. М. Фадєєвої, К. С. Красовським проаналізовано політику щодо тютюнових акцизів з точки зору охорони здоров'я. Впливу акцизного податку на поширеність тютюнопаління в Україні присвячено праці С. Л. Лондар, Л. В. Козарезенко, С. П. Сівіцька, О. М. Дахно, які розглядають підвищення акцизного податку як фактор покращення рівня здорового способу життя. Соціальний аспект

впливу акцизного податку на тютюнові вироби в Україні та країнах ЄС представлено у дослідженні Г. В. Даценко, В. В. Ємець.

Незважаючи на численні дослідження з даної проблематики, поза увагою науковців залишається аналіз захворюваності та смертності населення від легеневих патологій (злоякісних новоутворень трахеї, бронхів, легень), які провокуються тривалим споживанням тютюну.

Мета статті (постановка завдання) полягає в аналізі соціальних та економічних результатів акцизного оподаткування тютюнових виробів в Україні у період 2014-2017 років з позиції наповненості держбюджету акцизними надходженнями, зменшення поширеності куріння серед населення України, дослідження структури курців і аналізу стану захворюваності та смертності від легеневих патологій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Акцизний податок є специфічним непрямим податком, основними функціями якого є фіскальна та регулююча. Фіскальна функція забезпечує наповнення дохідної частини бюджету, в той час як регулююча

функція має вплив на формування ціни на підакцизну продукцію, і тим самим провокує соціальний ефект оподаткування.

Тютюнові вироби, як один з підакцизних товарів, оподатковуються адвалорною (у процентах до обороту з реалізації продукції) та специфічною (у твердих сумах з одиниці реалізованої продукції) ставками. Згідно пп. 215.3.2¹ Податкового Кодексу України [3] адвалорну ставку встановлено у розмірі 12% як для сигарет без фільтра, цигарок, так і для сигарет з фільтром. За період 2014-2017 років відсоткове значення адвалорної ставки залишилось незмінним, змінювались лише специфічні ставки акцизу на тютюнову продукцію.

За досліджуваний період специфічна ставка для сигарет без фільтра, цигарок зросла у 6,13 рази з 72,70 грн. за 1000 штук у 2014 році до 445,56 грн. за 1000 штук у 2017 році, а для сигарет з фільтром – у 2,74 рази з 162,60 грн. за 1000 штук у 2014 році до 445,56 грн. за 1000 штук у 2017 році [4, 5].

Для аналізу фіскального ефекту зростання акцизних ставок на тютюнові вироби в Україні за 2014-2017 рр. використано дані звітності Державної казначейської служби України за вказаний період.

Таблиця 1

Темпи приросту акцизних надходжень від тютюнових виробів в Україні за 2014 - 2017 рр.

	2015 рік (у % до 2014 року)	2016 рік (у % до 2015 року)	2017 рік (у % до 2016 року)	2017 рік (у % до 2014 року)
Вироблені в Україні тютюнові вироби				
Надходження від оподаткування специфічною ставкою	+27,48%	+52,10%	+23,95%	+140,36%
Надходження від оподаткування адвалорною ставкою	+27,27%	+48,47%	+23,01%	+132,42%
Тютюнові вироби ввезені на митну територію України				
Надходження від оподаткування специфічною ставкою	-25,97%	+19,87%	-60,81%	-65%
Надходження від оподаткування адвалорною ставкою	-21,77%	+17,63%	-69,03%	-72%

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної казначейської служби України [6]

Згідно даних табл. 1, за період 2014-2017рр. спостерігаємо ріст у 2,4 рази акцизних надходжень до держбюджету від оподаткування специфічною ставкою тютюнових виробів вироблених в Україні та зростання в 2,32 рази надходжень від оподаткування адвалорною ставкою. Що ж стосується оподаткування тютюнової продукції, ввезеної на митну територію України, то за вказаний період акцизні надходження скоротились на 65% при оподаткуванні специфічною ставкою та на 72% – при оподаткуванні адвалорною ставкою.

Скорочення акцизних надходжень від ввезених тютюнових виробів на митну територію України знаходить підтвердження і при аналізі сальдо торговельного балансу тютюнової продукції (рис. 1).

Імпорт сигарет за 4 роки скоротився на 63367

тис. дол. США, а у частці всієї імпортованої продукції з 0,22% до 0,11%. В той час як експорт за аналогічний період зріс на 41540 тис. дол. США і його питома вага зросла з 0,47% до 0,68%.

В контексті оцінки регулятивної дії акцизного оподаткування тютюнової продукції доречно розглянути соціальний вплив підняття акцизів на тютюн та проаналізувати поширеність тютюнопаління за досліджуваний період. Для цього використано дані щорічних опитувань, які проводить Державна служба статистики і результати яких оприлюднюються у статистичному збірнику «Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги». Зокрема, у звіті міститься інформація про кількість осіб у віці 12 років і старших, які курять.

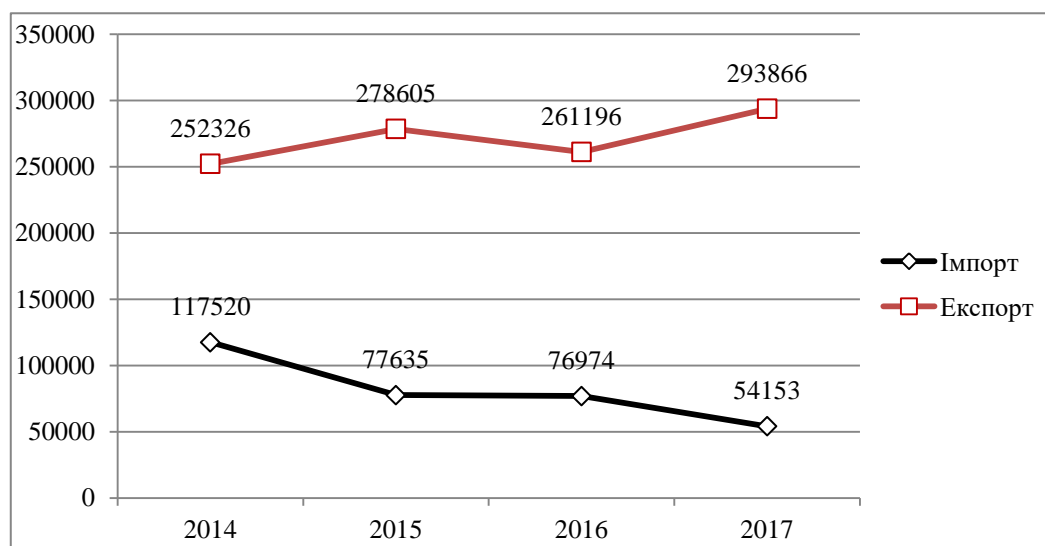

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту сигарет, тис. дол. США

Джерело: Державна фіскальна служба України [7]

За досліджуваний період кількість курців зменшилась з 7,25 млн. осіб у 2014 році до 6,28 млн. осіб у 2017 році, тобто поширеність куріння скоротилась на 13,4% за 4 роки (рис. 2). У віково-статевій структурі курців домінують чоловіки у віці 30-59 років.

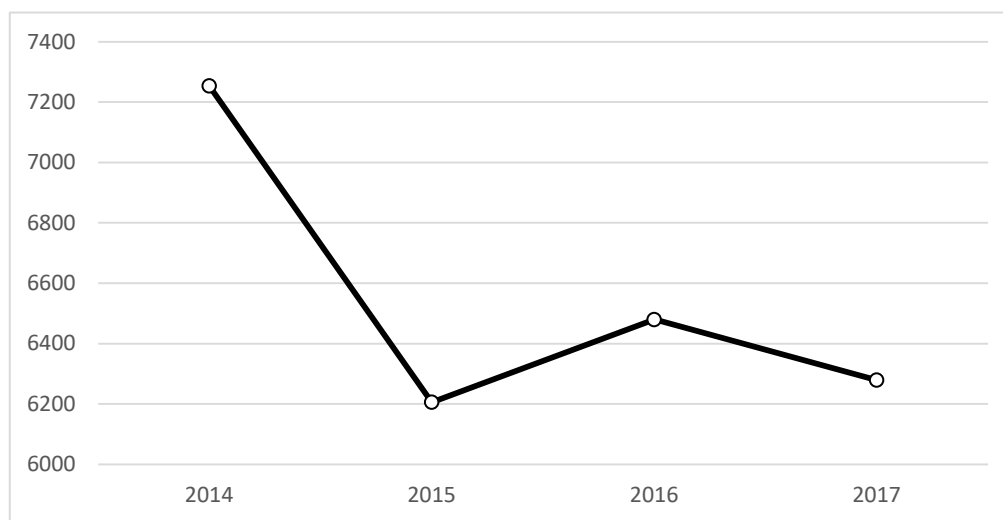

Рис. 2. Чисельність курців в Україні за 2014-2017 рр., тис. осіб

Джерело: Державна служба статистики [8, 9]

Розглянемо детальніше динаміку поширеності куріння серед населення України в розрізі стажу куріння (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл курців за стажом куріння у 2014 -2017 рр., %

Стаж куріння	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
до 1 року	-	-	0,1	-
1-5 років	14,1	13,9	12,9	13,1
6-10 років	21,6	19,7	20,9	18,7
11-15 років	13,4	13,8	14	12,1
16-20 років	17	17,9	16,7	17,7
понад 20 років	33,9	34,7	35,4	38,4

Джерело: Державна служба статистики [8, 9]

Найбільшу групу становлять курці зі стажом куріння понад 20 років (їх частка становить 33,9% – 38,4% усіх курців), вони займають перше рангове місце, 2 рангове місце – у курців зі стажом куріння 6-10 років, 3 рангове місце займаються особи зі стажом куріння 16-20 років.

Таблиця 3

Динаміка показників поширеності куріння в Україні в 2014 -2017 рр. при розподілі курців за стажем куріння

Стаж куріння	2015 р. до 2014 р.		2016 р. до 2015 р.		2017 р. до 2016 р.		2017 р. до 2014 р.	
	Абс. приріст, тис. осіб	Темп приросту, %	Абс. приріст, тис. осіб	Темп приросту, %	Абс. приріст, тис. осіб	Темп приросту, %	Абс. приріст, тис. осіб	Темп приросту, %
1-5 років	-160,18	-15,66	-26,724	-3,10	-13,358	-1,60	-200,262	-19,58
6-10 років	-344,276	-21,97	+131,713	+10,77	-180,119	-13,30	-392,682	-25,06
11-15 років	-115,609	-11,89	+50,7573	+5,93	-147,421	-16,25	-212,273	-21,84
16-20 років	-122,309	-9,92	-28,727	-2,59	+29,237	+2,70	-121,799	-9,88
понад 20 років	-305,626	-12,43	+140,4	+6,52	+117,243	+5,11	-47,983	-1,95

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної служби статистики [8, 9]

У табл. 3 представлено результати поширеності куріння у п'яти групах курців залежно від стажу куріння. Найсуттєвішим було скорочення кількості курців зі стажем куріння 6-10 років, за період 2014-2017 рр. даний сегмент скоротився на 392682 особи (25,06%), в той час як найменшого впливу зазнала група курців зі стажем куріння понад 20 років, за вказаний період кількість курців даної групи скоротились на 1,95%.

Тютюн, за словами вчених, створює всі умови для зростання злоякісних пухлин. Науково доведено, що у тютюнових виробках та сигаретному димі містяться агресивні канцерогени, які є причиною таких онкологічних захворювань як рак легень, стравоходу, порожнини рота і гортані, підшлункової залози,

сечового міхура тощо. Згідно класифікації Міжнародного агентства з вивчення раку при ВООЗ, тютюновий дим включений до першої категорії канцерогенів [10].

Рак легень є одним з найпоширеніших онкологічних захворювань в Україні і тютюнопаління (як активне, так і пасивне) є основним його провокатором. Згідно даних Національного канцер-реєстру України [11] злоякісні новоутворення трахеїв, бронхів, легень є домінуючою нозологічною формою захворювання та смертності серед чоловіків у вікових групах 30-54 років та 55-74 років.

Рівень захворюваності чоловічого населення на легеневі патології є у 4 рази вищим ніж у жінок (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка захворюваності на злоякісні новоутворення трахеїв, бронхів, легень в Україні в 2014 -2017 рр.

Рік	Загальна кількість випадків захворювання	Кількість випадків захворювання осіб чоловічої статі		Кількість випадків захворювання осіб жіночої статі	
		абс. значення	частка	абс. значення	частка
2014	13328	10866	81,53%	2462	18,47%
2015	12982	10486	80,77%	2496	19,23%
2016	12829	10213	79,61%	2616	20,39%
2017*	12814	10282	80,24%	2532	19,76%
Абсолютний приріст	-514	-584		+70	
Темп приросту, %	-3,86%	-5,37%		+2,84%	

*- дані оперативної інформації

Джерело: Національний канцер-реєстр України [11]

Аналіз захворюваності на злоякісні новоутворення трахеїв, бронхів, легень показав зниження рівня захворюваності за період 2014-2017 рр. на 3,86%. При розподілі захворюваності за статтю схожа тенденція спостерігається і серед чоловіків, в той час як серед жіночого населення зростає рівень захворюваності на легеневі патології (+2,84%).

Смертність від онкологічних захворювань є другою за частотою причиною смертності населення

України після серцево-судинних захворювань. Причиною смерті чверті чоловіків у віці 55-74 років від онкологічних захворювань є саме злоякісні новоутворення трахеїв, бронхів, легень. Високим є показник смертності від злоякісних новоутворень трахеїв, бронхів, легень у структурі загальної смертності від злоякісних новоутворень і серед чоловіків віком 30-54 роки (19,3%) та старших 75 років (18,5%) [11].

Динаміка смертності від злоякісних новоутворень трахеїв, бронхів, легень в Україні в 2014 -2017 рр.

Рік	Загальна кількість випадків смертей	Кількість випадків смертей осіб чоловічої статі		Кількість випадків смертей осіб жіночої статі	
		абс. значення	частка	абс. значення	частка
2014	10518	8736	83,06%	1782	16,94%
2015	10235	8523	83,27%	1712	16,73%
2016	10031	8345	83,19%	1686	16,81%
2017*	10144	8371	82,52%	1773	17,48%
Абсолютний приріст	-374	-365		-9	
Темп приросту, %	-3,56%	-4,18%		-0,51%	

*- дані оперативної інформації

Джерело: Національний канцер-реєстр України [11]

Згідно даних табл. 5, кількість летальних випадків від злоякісних новоутворень трахеїв, бронхів, легень у 2017 році скоротилась на 3,56% порівняно з 2014 роком. Темпи скорочення смертності серед чоловіків є більшими (-4,18%) ніж серед жінок (-0,51%).

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідженням встановлено, що за період 2014-2017 рр. у результаті підняття специфічної ставки на тютюнові вироби, надходження до Державного бюджету від оподаткування виробленої в Україні тютюнової продукції зросли в 2,4 рази.

Окрім того, встановлено позитивний вплив підняття акцизних ставок на соціальні параметри суспільного життя. За досліджуваний період

чисельність курців скоротилась на 975 тис.осіб (13,4 %). Зафіксовано зменшення поширеності тютюнопаління серед населення зі стажем куріння 6-10 років на 25,06 %.

Рівень захворюваності на злоякісні новоутворення трахеїв, бронхів, легень знизився на 3,86%, а показник смертності – на 3,56%. Проте на фоні такої позитивної динаміки викликає занепокоєння зростання показників онкозахворюваності органів дихання жіночого населення (+2,84%).

Отримані результати засвідчують економічну та соціальну ефективність регулятивної дії підвищення акцизів на тютюнові вироби у боротьбі з тютюновою епідемією та можуть бути використані у подальших дослідженнях з метою оцінки результативності акцизної політики на тютюнові вироби у соціальній площині та розробки заходів рекомендаційного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cancer prevention. World Health Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.who.int/cancer/prevention/en/>.
2. Рамкова конвенція ВООЗ із боротьби проти тютюну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_001.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів № 5503-VI від 20.11.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5503-17>.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році № 1791-VIII від 20.12.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1791-19#n36>.
6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.
7. Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКЕЗУД / Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/f11>.
8. Статистичний збірник «Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги» / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/17/Arch_snsz_zb.htm.
9. Статистичний збірник «Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2017 році» / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdvdg/Arh_snsz_u.htm.
10. List of classifications. International Agency for Research on Cancer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://monographs.iarc.fr/list-of-classifications-volumes/>.

11. Національний канцер-реєстр України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ncru.inf.ua/publications/>.

REFERENCES

1. Cancer prevention. World Health Organization. Retrieved from <https://www.who.int/cancer/prevention/en/> [in English].
2. Ramkova konvencija VOOZ iz borot'by proty tjtjunu. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_001 [in Ukrainian].
3. Podatkovyj kodeks Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
4. Pro vnesennja zmin do Podatkovogo kodeksu Ukrainy shhodo peregljadu stavok dejakyh podatkov i zboriv № 5503-VI vid 20.11.2012 r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5503-17> [in Ukrainian].
5. Pro vnesennja zmin do Podatkovogo kodeksu Ukrainy ta dejakyh zakonodavchyh aktiv Ukrainy shhodo zabezpechennja zbalansovanosti bjudzhetnyh nadhodzen' u 2017 roci № 1791-VIII vid 20.12.2016r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1791-19#n36> [in Ukrainian].
6. Oficijnyj sajt Derzhavnoi' kaznachejs'koi' sluzhby Ukrainy. Retrieved from <http://www.treasury.gov.ua> [in Ukrainian].
7. Sumarnyj obsjag importu ta eksportu u rozrizi tovarnyh pozycij za kodamy UKEZUD / Derzhavna fiskal'na sluzhba Ukrainy. Retrieved from <http://sfs.gov.ua/ms/f11> [in Ukrainian].
8. Statystychnyj zbirnyk «Samoocinka naseleonnjam stanu zdorov'ja ta rivnja dostupnosti okremykh vydiv medychnoi' dopomogy» / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/17/Arch_snsz_zb.htm [in Ukrainian].
9. Statystychnyj zbirnyk «Samoocinka naseleonnjam stanu zdorov'ja ta rivnja dostupnosti okremykh vydiv medychnoi' dopomogy u 2017 roci» / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdvdg/Arh_snsz_u.htm [in Ukrainian].
10. List of classifications. International Agency for Research on Cancer. Retrieved from <https://monographs.iarc.fr/list-of-classifications-volumes/> [in English].
11. Nacional'nyj kanцер-rejestr Ukrainy. Retrieved from <http://www.ncru.inf.ua/publications/> [in Ukrainian].

Мысак Зоряна Степановна. НЕКОТОРЫЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕГУЛЯТИВНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ АКЦИЗНОГО НАЛОГА НА ТАБАЧНЫЕ ИЗДЕЛИЯ В УКРАИНЕ В 2014-2017 ГОДАХ

Курение признано эпидемией глобального масштаба. Государственная политика в сфере борьбы с курением обеспечивает законодательное регулирование и принятие эффективных мер контроля потребления табака, среди которых акцизная политика рассматривается как эффективное средство уменьшения распространенности курения. Регулирующая направленность акцизного налогообложения табачной продукции находит отражение в экономическом и социальном векторах, что и обуславливает актуальность данного исследования. Приведение структуры и ставок акцизов на табачные изделия к общеевропейским нормам является действенным инструментом в вопросе обеспечения роста поступлений в бюджет и достижения положительных тенденций в изменении показателей медико-социального характера. Целью статьи является анализ социальных и экономических результатов акцизного налогообложения табачных изделий в Украине в период 2014-2017 годов с позиции наполненности госбюджета акцизными поступлениями, уменьшения распространенности курения среди населения Украины, исследования структуры курильщиков и анализа состояния заболеваемости и смертности от злокачественных новообразований трахеи, бронхов, легких. Исследование проведено с использованием статистического метода расчета показателей динамических рядов (абсолютного прироста, темпа прироста) и анализа относительных величин. Исследованием установлено, что за период 2014 - 2017 гг. повышение специфической ставки на табачные изделия обеспечило рост в 2,4 раза поступления в бюджет от налогообложения специфической ставкой произведенной в Украине табачной продукции. Кроме того, установлено положительное влияние поднятия акцизных ставок на социальные параметры общественной жизни. За исследуемый период численность курильщиков сократилось на 13,4%. Зафиксировано уменьшение распространенности курения среди населения со стажем курения 6-10 лет на 25,06%. Уровень заболеваемости злокачественными новообразованиями трахеи, бронхов, легких снизился на 3,86%, а показатель смертности - на 3,56%. Однако установлено рост показателя онкозаболеваемости органов дыхания женского населения на 2,84%. Научная новизна заключается в оценке таких медико-социальных параметров действия акцизного налогообложения табачной продукции, как уровень заболеваемости и смертности от злокачественных новообразований трахеи, бронхов, легких, которые провоцируются длительным потреблением табака. Практическое значение полученных результатов заключается в возможности их использования для совершенствования комплексных мер реализации государственной политики в сфере борьбы с курением. Дальнейшие исследования по данной тематике будут направлены на анализ результативности акцизной политики на табачные изделия в социальной плоскости с разработкой мероприятий рекомендательного характера.

Ключевые слова: акцизный налог, адвалорная ставка, специфическая ставка, табачные изделия, курение, злокачественные новообразования.

Mysak Zoriana S. SOME SOCIAL AND ECONOMIC ASPECTS REGULATORY ACTION OF THE EXCISE TAX ON TOBACCO PRODUCTS IN UKRAINE IN 2014-2017 YEARS

Tobacco smoking is recognized as an epidemic of global scale. The state tobacco control policy provides legislative regulation and effective control measures on tobacco consumption, among which excise policy is considered as the most effective means of the smoking prevalence reduction. The regulatory direction of tobacco products excise taxation is reflected in the economic and social vectors, which determines the relevance of this study. Bringing the structure and rates of excise taxes on tobacco products to European norms is an effective tool in ensuring the growth of budget revenues and achieving positive trends in the medical and social-based indicators change. The purpose of the article is to analyze the social and economic results of the tobacco products excise taxation in Ukraine during the period from 2014 to 2017 from the point of view of the state budget excise revenues collection, to reduce the prevalence of smoking among the Ukrainian population, to study the structure of smokers and to analyze the state of morbidity and mortality from malignant neoplasms of the trachea, bronchi, lungs. The research was conducted using the statistical method of the dynamical series (absolute growth, growth rate) calculation, and the analysis of relative values. The survey found that during the period from 2014 to 2017, the raise of a specific excise on tobacco products provided an increase of the revenues to the State Budget from the taxation of manufactured tobacco products with specific excise in Ukraine in 2.4 times. In addition, the positive impact of excise taxes raise on social parameters of public life has been established. During the research period, the number of smokers decreased by 13.4%. The decrease in the prevalence of smoking among the population with a history of smoking of 6-10 years was recorded at the level of 25.06%. The morbidity rate due to malignant neoplasms of trachea, bronchus, lungs decreased by 3.86%, and mortality rate - by 3.56%. However, an increase in the incidence rate of the respiratory organs malignant neoplasms in the female population is set at 2.84%. The scientific novelty consists in the assessment of such medical and social parameters of the tobacco products excise taxation as the level of morbidity and mortality due to malignant neoplasms of trachea, bronchi, lungs, which are provoked by long-time consumption of tobacco. The practical significance of the results obtained consists in the possibility of their use in order to improve the state policy comprehensive measures implementation on the tobacco control. Further research on this topic will focus on the analysis of the tobacco products excise policy effectiveness in the social sector, with the development of recommendatory measures.

Keywords: excise tax, ad valorem rate, specific rate, tobacco products, tobacco smoking, malignant neoplasms.

Одержано 26.03.2019 р.